

Iwona Rambowicz

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Style uczenia się uczniów w klasach I-III

Artykuł stanowi komunikat z badań pracy licencjackiej. Celem pracy było poznanie deklaracji uczniów klas I-III na temat prezentowanych przez nich stylów uczenia się. Cel zrealizowano za pomocą przeprowadzonego badania metodą sondażu diagnostycznego. Zastosowana technika ankiety pozwoliła rozpoznać preferowane style uczenia się badanych oraz odpowiedzieć na postawione problemy badawcze dotyczące występowania stylów uczenia się wśród uczniów. Zastosowano zmienne zależne i niezależne. Artykuł prezentuje przegląd wybranych zagadnień dotyczących stylów uczenia się. Nakreśla rodzaje, charakterystykę stylów uczenia się oraz ukazuje drogę rozpoznania własnego stylu uczenia się oraz znaczenie stylu uczenia się dla organizowania środowiska edukacyjnego. Dzięki analizie materiału empirycznego sformułowano wnioski, które mogą być użyteczne dla rodziców i nauczycieli w celu udoskonalenia procesu uczenia. Badania mogą przyczynić się do zwiększenia efektywności procesu uczenia się uczniów.

Słowa kluczowe: pedagogika wczesnoszkolna, organizacja środowiska edukacyjnego, proces uczenia się, style uczenia się, wczesna edukacja

Wstęp

Dużo już zostało napisane o strategiach, metodach uczenia się, a „style uczenia się, chociaż od dawna obecne w literaturze światowej, w polskiej literaturze psychologicznej były rzadko przedmiotem zainteresowań” (Ledzińska, Czerniawska, 2011, s. 227), a przecież każdy z nas jest inny, każdy z nas ma swój styl bycia, poruszania się, a także styl uczenia się. Co to właściwie jest styl uczenia się? Jak można go rozpoznać? Jakie korzyści płyną ze znajomości swojego stylu uczenia się? Dlaczego i czy jest to ważne, aby go znać? Może warto pomyśleć nad tymi pytaniami i poddać swoje myśli twórczej refleksji. W gruncie rzeczy wszystkie problemy dziecka zaczynają się wraz z pójściem do szkoły, dlatego przedmiotem moich zainteresowań są style uczenia się uczniów w klasach I-III szkoły podstawowej.

Od dawna zastanawiałam się, jak to jest, że jeden z uczniów uczy się łatwiej i szybciej, a drugi trudniej i wolniej. Jak to jest, że jeden wie więcej, czytając książkę, drugi oglądając film, a jeszcze inny inscenizując książkę. Dostrzegłam, że zależy to nie tylko od strategii uczenia się, których jest wiele, ale także od stylu

uczenia się preferowanego przez ucznia. Wydaje się to szczególnie istotne na poziomie edukacji wczesnoszkolnej, kiedy dziecko nie zna jeszcze strategii uczenia się. Wiedząc, jakie dominujące kanały odbioru preferuje dziecko, możemy mu pomóc i ułatwić uczenie się, a przecież o to nam chodzi, by nasze dziecko radziło sobie w szkole jeszcze lepiej. Organizując środowisko uczenia się uczniów, można zebrać ważne informacje o uczniach, na przykład te dotyczące odbierania świata zmysłami. Im szybciej odkryjemy dominujący zmysł podczas uczenia się uczniów, tym lepiej będziemy mogli wspierać i kierować rozwojem ucznia, organizując proces uczenia się. W szkole, w której odbywałam praktykę, skupiałam się na obserwacji dzieci i ich sposobów uczenia się. Obserwując je w różnych sytuacjach, zauważyłam, że już na wczesnym etapie edukacji występuje dominujący sposób odbierania i przyswajania wiadomości, stąd moje zainteresowanie problemem: Style uczenia się uczniów klas I-III.

Zwróciłam też uwagę na różne sposoby, które wspierają uczenie się – między innymi dostosowanie pracy nauczyciela do możliwości uczniów. Uważam, że odkrycie różnic dotyczących stylów uczenia się między uczniami jest kluczem do sukcesu lepszej organizacji pracy nauczyciela z uczniami. Na etapie edukacji wczesnoszkolnej warto wspierać uczenie się dziecka, łącząc znajomość dominującego stylu uczenia się z pozostałymi elementami tego procesu, dzięki temu można lepiej organizować warunki uczenia, które sprzyjają określonym stylom uczenia się. Wśród literatury, którą studiowałam podczas pisania mojej pracy licencjackiej, kluczowe okazały się trzy pozycje:

- *Psychologia nauczania* E. Ledzińskiej i M. Czerniawskiej (2011),
- *W jaki sposób szybko się uczyć* R. Linksmana (2001),
- *Atlas efektywnego uczenia się* M. Taraszkiewicz i C. Rose'a (2006).

Podejścia do procesu uczenia się

Tłem teoretycznym dla przeprowadzonych badań stało się konstruktywistyczne podejście do natury uczenia się, ponieważ zgodnie z nim uczenie się jest procesem polegającym na aktywnym rekonstruowaniu informacji i konstruowaniu struktur wiedzy w umyśle jednostki. Proces ten może ułatwić korzystanie ze znajomości swojego stylu uczenia się. Uczeń może być w pełni aktywny, gdy korzysta ze swojego kanału odbioru informacji. Aktywne konstruowanie wiedzy we współczesnym świecie jest bardzo ważne, szczególnie teraz, gdy mamy do czynienia z pokoleniem nakierowanym na transmisyjny charakter organizacji procesu kształcenia w szkole oraz predyspozycjami uczniów – pokolenia cyfrowego, nauczonego myśleć i odczytywać obrazy, wrażliwego na obraz. Napływające informacje często są modyfikowane zależnie od stanu intelektualno-emocjonalno-wolitionalnego jednostki, dlatego priorytetem efektywniejszego uczenia się jest wspieranie maksymalnie naturalnego potencjału jednostki, np. stylu uczenia się.

Według *Nowego leksykonu PWN* (1998, s. 1830) uczenie rozumiane jest jako „modyfikacja zachowania się jednostki w wyniku jej dotychczasowych doświadczeń” lub jako „w węższym znaczeniu zamierzone i świadome przyswajanie wiedzy, umiejętności, nabywania wprawy w wykonywaniu czynności”. Zatem proces ten odnosi się do wielu elementów przyswajania doświadczeń i informacji, jednak by mógł przebiegać bez zakłóceń,

należy odpowiednio dopasować go do możliwości ucznia, uwzględniając myślenie dziecka oraz jego emocje. Wówczas gdy potrafimy dostosować proces uczenia się do możliwości rozwojowych dziecka, następuje przyspieszenie i usprawnienie rozwoju umysłowego.

Skura i Lisicki (2012) przedstawiają, za Filipiak (2012), trzy podejścia do uczenia się:

- koncepcję Jeana Piageta,
- koncepcję Lwa Siemionowicza Wygotskiego,
- koncepcję Jerome'a Seymoura Brunera.

Ukazują one, jak uczy się dziecko.

Według koncepcji Piageta podczas każdego stadium, w którym znajduje się dziecko, ważna jest akomodacja wiedzy, czyli tworzenie nowych schematów. Istotną jest zmiana podejścia do rozumienia świata. Nowym schematem może być poznanie swojego stylu uczenia się i włączenie go od procesu rozumienia świata.

Koncepcja ukazująca podejście do uczenia się dziecka Lwa S. Wygotskiego odnosi się do sfery najbliższego rozwoju dziecka. Należy wychodzić od zadań, które dziecko wykonuje przy pomocy nauczyciela i iść w stronę zadań, które dziecko będzie mogło samo wykonać. Bardzo ważna jest tutaj rola nauczyciela, który dostosowuje działania edukacyjne do poziomu dziecka. By móc je lepiej dostosować, należy również zwrócić uwagę na styl uczenia się. Dzięki dostosowaniu do poziomu dziecka uczeń poradzi sobie przy wykonywaniu zadań samodzielnie prawie tak samo jak z czyjąś pomocą. Proces uczenia się powinien obserwować nauczyciel i w razie potrzeby czy trudności wyciągnąć pomocną dłoń. Dziecko przy pomocy nauczyciela zdobywa nowe umiejętności, doświadczenia. Wykonanie tych zadań można ułatwić, odkrywając styl uczenia się, aby dziecko samo mogło pogłębiać i nabywać wiedzę.

Natomiast Bruner podkreśla, że należy rozbudzać w dziecku świadomość uczenia się.

Rys. 1. Elementy świadomości uczenia się

Znając styl uczenia się, dziecko będzie wiedziało, „jak robi?”. Będzie mogło uczyć się łatwiej.

Ustalenia definicyjne i klasyfikacje stylów uczenia się

Styl uczenia się Ledzińska i Czerniawska (2011, s. 127) określają „jako przyjmowany zazwyczaj przez uczącego się sposób postępowania w sytuacjach uczenia się jako preferencja do posługiwania się określonymi strategiami, niezależnie od wymagań poszczególnych zadań”. Ludzie kojarzą styl uczenia „z preferowanym kanałem odbioru informacji”. Stylem uczenia można posługiwać się w sytuacjach przyswajania nowej wiedzy. Linksman (2001, s. 43) definiuje styl uczenia się jako jeden z „elementów naszego superłącza umożliwiającego szybkie uczenie się”.

Świat odbieramy: patrząc, czując, słysząc, działając, wyczuwając; używając innych zmysłów. Wszyscy odbieramy otaczającą nas rzeczywistość pewnymi kanałami. Jednak u każdego człowieka jeden z kanałów zwykle jest dominujący.

W swojej pracy badawczej odwołałam się do klasyfikacji stylów uczenia się:

- Linksmanna (2001): wzrokowiec, słuchowiec, kinestetyk, dotykowiec
- Ledzińskiej i Czemiawskiej (2011): wzrokowiec, słuchowiec, kinestetyk
- Taraszkiewicz i Rosé'a (2006): wzrokowiec, słuchowiec, kinestetyk i czuciowiec

Określenie stylu uczenia się

Często w pogoni za codziennością zapominamy o pomaganiu samemu sobie. Warto znaleźć chwilę dla siebie, by potem zaoszczędzić sobie czasu na naprawianie błędów. Skoro każdy z nas ma swój styl uczenia się, można wykorzystać swój potencjał w 100%. Ze świadomym uczeniem się mamy do czynienia wówczas, gdy zdajemy sobie sprawę, że się uczymy, albo gdy bardzo chcemy się czegoś nauczyć, lub gdy nauczymy się czegoś nowego (Cottrell, 2007). Dlaczego zatem nie skorzystać z tej świadomości, by polepszyć proces uczenia się?

Jak można tego dokonać? Najprościej poprzez poznanie swojego stylu uczenia się. „Kluczem do powodzenia w nauce i karierze zawodowej jest poznanie własnego stylu nauki i pracy” (Dryden, Vos, 2003, s. 358). Należy ukierunkować człowieka, by stosował preferowany styl uczenia się, co zwiększy tempo jego pracy. Nauka dzięki większej wiedzy o sobie jest: efektywniejsza, ciekawsza i łatwiejsza. „Czytanie stanie się prostsze, zapamiętywanie i przetwarzanie informacji również o wiele łatwiejsze” (Pielach, 2012, s. 2).

Istnieje bardzo wiele metod określania stylu nauki. Jedną z najbardziej wyczerpujących i funkcjonalnych jest ta, którą proponują profesorowie Ken i Rita Dunnowie z St. Johns University w Nowym Jorku. Uważają oni, że nasz styl uczenia się zależy od kombinacji czynników, które można ująć w następujących pytaniach:

- W jaki sposób najłatwiej przyswajamy informacje – czy najłatwiej uczymy się, patrząc, słuchając, poruszając się?
- W jaki sposób porządkujemy i przetwarzamy informacje?
- Jakie warunki środowiskowe, fizyczne i społeczne pomagają nam w przyswajaniu i zapamiętywaniu informacji?

Można pomóc uczniowi zorganizować efektywniejsze przyswajanie informacji w środowisku uczenia się uczniów, ukazując mu swój styl uczenia się. W badaniach również dążyłam do wzbogacenia wiedzy o uczniach z klas I-III.

Cechy, które są dominujące u osoby, pozwalają nam poznać styl uczenia się, który zwiększa efektywność uczenia się. Według Drydena i Vos (2003, s. 357) „ludzie w dowolnym wieku mogą nauczyć się dosłownie wszystkiego, jeżeli da im się możliwość zrobienia tego we własnym stylu z wykorzystaniem indywidualnych mocnych stron”.

Dryden i Vos (2003) podają wskazówki, jak można określić styl uczenia się preferowany przez uczniów:

- **WZROKOWCY:**
  - lubią widzieć to, o czym mówisz
  - zdecydowanie wolą więcej ilustracji niż pisma
  - widać ich styl też w ubiorze. Są dobrze zorganizowani, schludni, dopasowani wizualnie do sytuacji.
- **SŁUCHOWCY**
  - nie interesują ich instrukcje, gazety – wolą zapytać o to, czego potrzebują. Kiedy ktoś mówi, wynoszą z tego więcej informacji,
  - lubią dźwięki różnego typu, chociażby odgłosy ludzi, dlatego często lubią wszczyniać pogawędkę nawet z obcą dla nich osobą.
- **KINESTETYCY**
  - odczytują świat, wykonując coś. Witając, obejmując, mówią, że czują,
  - łatwiej uczą się, robiąc coś.
- **DOTYKOWCY**
  - lubią manipulować na konkretach poprzez dotyk.

„Nie przepracowałem ani jednego dnia w swoim życiu. Wszystko, co robiłem, to była przyjemność” (Dryden, Vos, 2003, s. 174). Przyjemność uczenia się jest wówczas, gdy przychodzi nam ono łatwo i szybko osiągamy efekt w postaci nabycia umiejętności czy zapamiętania czegoś.

Kanał odbioru informacji

W badaniach przeprowadzonych w celu poznania deklaracji uczniów klas I-III na temat prezentowanych stylów uczenia się wyróżniły się style ukazujące odrębność jednostek podczas przyswajania wiedzy. Uczenie się stanowi nieodzowny element naszego życia codziennego. Jest to proces przyswajania różnych informacji za pomocą różnych metod. Odkrywając właściwą dla siebie, ułatwiamy sobie drogę uczenia się. Uczeń może być w pełni aktywny, gdy korzysta ze swojego kanału odbioru informacji, dlatego style uczenia się stanowią klucz do sukcesu.

W tradycyjnej szkole większość uczniów potrafi przełączyć kanał odbioru informacji do sposobu nadawania informacji przez nauczyciela, jednak przestrojenie zmysłu dominującego na aktywowany przez metodę nauczania prowadzi do sytuacji, w której nauczyciel musi skupiać uwagę uczniów poleceniami typu:

- patrz na mnie (dla wzrokowców),
- słuchaj teraz (dla słuchowców),
- usiądź, nie wierz się tyle (dla kinestetyków),
- odłóż to, nie baw się teraz (dla dotykowców).

Uczniowie prezentujący dany styl uczenia się w takiej sytuacji nieobecni i szukają sposobu przetrwania, gdy dana informacja nie dociera do nich dominującym kanałem odbioru w sposób interesujący, zrozumiały dla nich. Wówczas wzrokowcy często rysują, słuchowcy coś nucą, zaś kinestetycy wiercą się, a dotykowcy wykonują np. samoloty. Aby uniknąć okoliczności rozpraszających proces uczenia, należy dobrze poznać styl uczenia się uczniów.

Konsekwencje poznania stylu uczenia się

Skutki poznania stylu uczenia się wiążą się ze zmianami w organizowaniu środowiska pracy nauczyciela, rodzica i samego ucznia. W odpowiedzi na zapotrzebowanie Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) powstał projekt ILE (innowacyjne środowisko uczenia). Najnowsze badania dotyczące stylów uczenia się i organizowania efektywnego środowiska uczenia się uczniów prowadzone są przez zespół realizujący ten projekt. Zwraca się w nim szczególną uwagę, że należy dostrzegać nowe koncepcje, metody uczenia. Podkreśla się także fakt, by nie tylko korzystać z tego, co sprawdzone i znane wśród metod i koncepcji, bowiem projekt zachęca do podejmowania innowacji. Wskazuje również, że współcześnie trzeba zmienić proporcje ilości wiedzy do sposobu jej przekazywania. Projekt ILE analizuje, jak się uczą młodzi ludzie. Dostarcza informacji, że lepiej uczy się ten, który ma do tego przystosowane warunki. ILE dąży do upowszechnienia wiedzy na temat nowatorskich i porywających sposobów uczenia się. Projekt analizuje innowacyjne sposoby organizowania nauki po to, by w rezultacie wypracować program reform sprzyjający efektywnemu uczeniu się uczniów. Moje badania ukazują również innowacyjne sposoby organizowania nauki uczniów.

Wspieranie swojego stylu uczenia się

Szkola to miejsce uczenia się, miejsce produkcji. Należy wspierać uczenie się, skoro wiedza, którą posiadamy, ma być naszym produktem (Mietzel, 2002). Będąc nauczycielem, trzeba dbać o rozwój nie tylko swój, ale i cudzy. Wybierając ten zawód, należy być świadomym drogi uczenia się uczniów, a także swojego sposobu uczenia się po to, by dostosować nauczanie odpowiednio do uczniów. To uczeń jest w centrum. Nauczyciel to architekt, strateg wiedzy uczniów. Same warunki zorganizowane do uczenia się to za mało, należy wytrenować się w ogarnianiu myśli i nawyków uczenia się (Dylak, 2013).

Istotną rolę w wspieraniu stylu uczenia się odgrywają również rodzice. W obecnych czasach przyjęcie tej roli to nie lada wyzwanie. Trzeba sprostać wielu wymaganiom, ale jak tego dokonać, by w tym wszystkim dziecko czerpało korzyści? Każdy rodzic chce, by jego dziecko miało perfekcyjne dzieciństwo, lepsze niż sam miał. W nowoczesnym stylu wychowania rodzice starają się zapelnąć czas swoim dzieciom poprzez różne zajęcia, takie jak judo, lekcje tańca, języków obcych itp., tak by dziecko było wszechstronne i spędzało pożytecznie swoje dzieciństwo (Honore, 2011). W obecnych czasach, gdy dzieci mają już chwilę wolnego, uciekają do komputerów, zapominając, a nawet nie wiedząc, jak można aktywnie spędzić czas bez ich użycia. Pokolenie staje się transmisyjne, przyzwyczajone do odbioru świata zmysłem wzroku, dlatego w wielu przypadkach dzieci

reprezentują styl uczenia się wzrokowców. Według Linksman (2001, s. 45), „style uczenia się są wynikiem oddziaływania zarówno natury, jak i wychowania”. Niektóre tendencje dziedziczymy, zaś inne wynikają z długotrwałego oddziaływania na nas, np. wpływu otoczenia. Powtarzalność bodźca wzmacnia połączenie zmysłu z mózgiem. Każdy spośród nas należy do którejś grupy stylów uczenia się. Pozostałe zmysły możemy wzmacniać, by stały się silniejsze, jednak „nigdy nie dorównają możliwościom twojego najsilniejszego zmysłu, chyba że przestaniesz się nim przez jakiś czas zupełnie posługiwać (Linksman, 2001, s. 47).

Warto ułatwić dzieciom funkcjonowanie w wymagającej szkole, poprzez poświęcenie im chwili na rozpoznanie stylu uczenia się i ukazanie sposobu wspierania go, po to by dzieci łatwiej mogły przyswajać ‘odbieraną’ wiedzę. Jak można rozwijać swój styl uczenia się? Można to uczynić, stosując się do poniższych sugestii:

Kinestetycy, dotykowcy:

- dobrze czujesz się we współzawodnictwie;
- lubisz dotykać przedmiotów, manipulować nimi;
- lubisz przerwy w nauce, które wypełnione są aktywnością ruchową;
- podczas aktywności fizycznej, np. podczas spacerowania, świetnie zapamiętujesz;
- ucz się tam, gdzie nikt nie chodzi, nie przeszkadza ci;
- wykonuj zadania samemu, wtedy lepiej zapamiętasz;
- wspomagaj się gestami podczas rozmowy;
- przepiszuj słowa, by je zapamiętać;
- dla rozwoju potrzebujesz dynamicznych opowiadań (jeśli chodzi o czytanie);
- efektywnie uczysz się przez doświadczenie, eksperymenty.

Wzrokowcy:

- wykorzystuj materiał drukowany (gazety, książki itp.);
- możesz pracować w ciszy i w muzyce (nie skupiasz się na bodźcach słuchowych);
- musisz mieć w koło siebie porządek i harmonię;
- pracuj według planu;
- kontakt wzrokowy w rozmowie to podstawa;
- żeby wiedzieć, jak coś zrobić, musisz o tym przeczytać;
- korzystaj z obrazków, grafów, wykresów, tabel;
- koloruj, uatrakcyjnij materiał, którego musisz się nauczyć;
- zadbaj o wygodę podczas nauki;
- wyobraź sobie, co czytasz.

Słuchowcy:

- dyskutuj z innymi o temacie;
- nie słuchaj muzyki ani nie przebywaj, gdzie hałas, gdy się uczysz;

- dbaj o porządek w miejscu pracy;
- powtarzaj na głos to, co przeczytałeś;
- poproś o powtórzenie, gdy nie usłyszałeś;
- poproś o przepytanie cię z materiału nauczzonego.

Metodologiczne podstawy badań własnych

Celem mojego badania było poznanie deklaracji uczniów klas I-III na temat prezentowanych przez nich stylów uczenia się, a więc poznanie zjawiska, które mnie interesuje. Dążyłam do wzbogacenia wiedzy o uczniach z klas I-III ze Szkoły Podstawowej nr 37.

Przedmiotem mojej pracy stały się style uczenia się uczniów klas I-III.

Radykalnym uściśleniem i ukierunkowaniem moich zainteresowań są sformułowane w postaci pytań problemy badawcze.

Problem główny:

P₀: Jakie style uczenia się deklarują uczniowie klas I-III?

Problemy szczegółowe:

P₁: Jaki dominujący styl uczenia się występuje wśród uczniów klasy I?

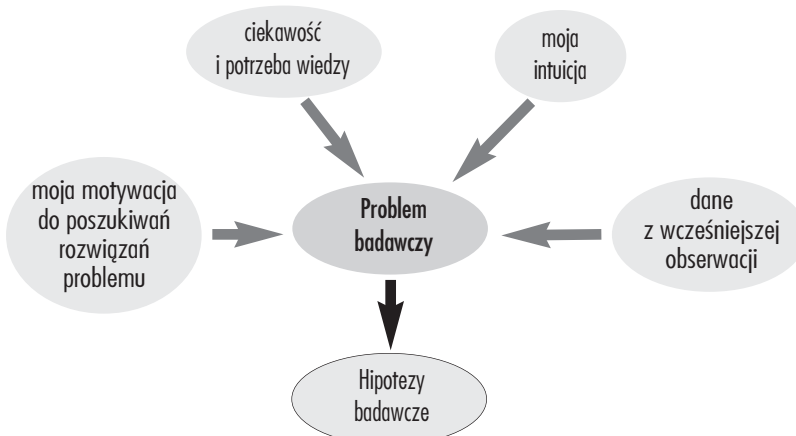
P₂: Jaki dominujący styl uczenia się występuje wśród uczniów klasy II?

P₃: Jaki dominujący styl uczenia się występuje wśród uczniów klasy III?

P₄: Który ze stylów uczenia się prezentują najczęściej dziewczynki w klasach I-III?

P₅: Który ze stylów uczenia się prezentują najczęściej chłopcy w klasach I-III?

Podstawę do sformułowania moich problemów badawczych przedstawia zaprezentowany schemat.

Rys. 2. Formułowanie problemu badawczego i podstawa do postawienia hipotez

Hipotezy, które postawiłam jako przypuszczalne rozwiązanie problemu, sformułowałam w postaci odpowiedzi na pytania w postawionym problemie badawczym.

Hipoteza główna:

H₆: Uczniowie klas I-III deklarują style uczenia się, takie jak: wzrokowcy i kinestetycy.

Hipotezy szczegółowe:

H₁: Dominujący styl uczenia się występujący wśród uczniów klasy I to kinestetycy.

H₂: Dominujący styl uczenia się występujący wśród uczniów klasy II to wzrokowcy.

H₃: Dominujący styl uczenia się występujący wśród uczniów klasy III to słuchowcy.

H₄: Dziewczynki w klasach I-III prezentują najczęściej styl uczenia się wzrokowy.

H₅: Chłopcy w klasach I-III prezentują najczęściej styl uczenia się kinestetyczny.

Poniższa tabela przedstawia zmienne i odpowiadające im wskaźniki, którymi posłużyłam się podczas wykonywania badań.

Tabela 1. Zmienne i nasilenia zmiennych

Nazwa zmiennej	Odpowiadająca zmienna w pracy badawczej	Wskaźniki odpowiadające zmiennej w pracy badawczej
Zależne	→ deklarowane przez uczniów klas I-III style uczenia się	<ul style="list-style-type: none"> • wzrokowcy • słuchowcy • kinestetycy
Niezależne	→ płeć uczniów prezentujących dany styl uczenia się w klasach I-III	<ul style="list-style-type: none"> • dziewczynki • chłopcy
	→ poziom kształcenia	<ul style="list-style-type: none"> • uczniowie klasy I • uczniowie klasy II • uczniowie klasy III

Źródło: opracowanie własne

Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego, techniką ankiety. Narzędziem był samodzielnie skonstruowany niestandardyzowany kwestionariusz ankiety zawierający 26 stwierdzeń określających różne style uczenia się.

Charakterystyka terenu i grupy badawczej

Badanie przeprowadzono w jednej z publicznych szkół w Bydgoszczy – w Szkole Podstawowej nr 37. Było to badanie celowe, ze względu na sentyment do tej placówki, w której odbywałam praktyki z pedagogiki wczesnoszkolnej podczas studiów. Bardzo pragnęłam pomóc uczniom zorganizować jeszcze lepiej proces

uczenia się, dlatego za pomocą ankiety chciałam poznać preferowane style uczenia się uczniów. Przed przeprowadzeniem badań wykonałam badanie pilotażowe w klasie I w celu sprawdzenia, czy ankieta jest przystosowana do wieku badanych. Wskazaniem, które poprawiło jakość przeprowadzonego badania, było wykorzystanie projektora do wyświetlenia ankiety na ścianie. Badania przebiegły w sposób bezproblemowy, sprawny. Sformułowania w ankiecie okazały się jasne i proste dla uczniów.

Badanie zostało przeprowadzone na 89 respondentach. Zbadałam 89 z 121 uczniów klas I-III, czyli 74% uczniów, z którymi miałam styczność podczas odbywania praktyki.

Tabela 2. Frekwencja respondentów w danym poziomie kształcenia

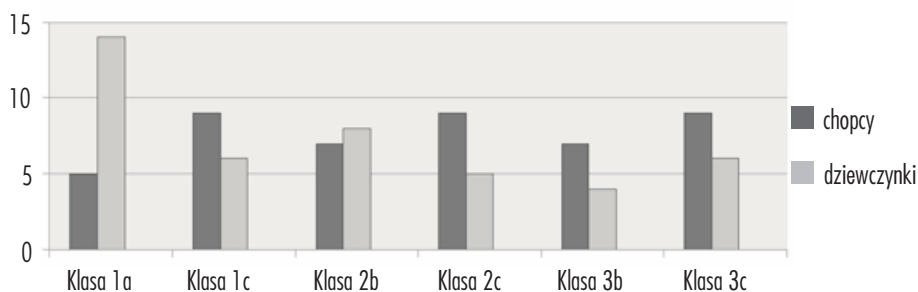
Poziom kształcenia	Liczba obecnych uczniów	Liczba uczniów danej klasy
I C	15	24
I A	19	23
2 A	15	20
2 C	14	19
3 C	15	17
3 B	11	18
RAZEM	89	121

Źródło: opracowanie własne

Wśród 89 uczniów zbadanych w klasie;

- 1C jest 9 chłopców, 6 dziewczynek,
- 1A jest 5 chłopców, 14 dziewczynek,
- 2C jest 9 chłopców, 5 dziewczynek,
- 2A jest 7 chłopców, 8 dziewczynek,
- 3C jest 9 chłopców, 6 dziewczynek,
- 3B jest 7 chłopców, 4 dziewczynek.

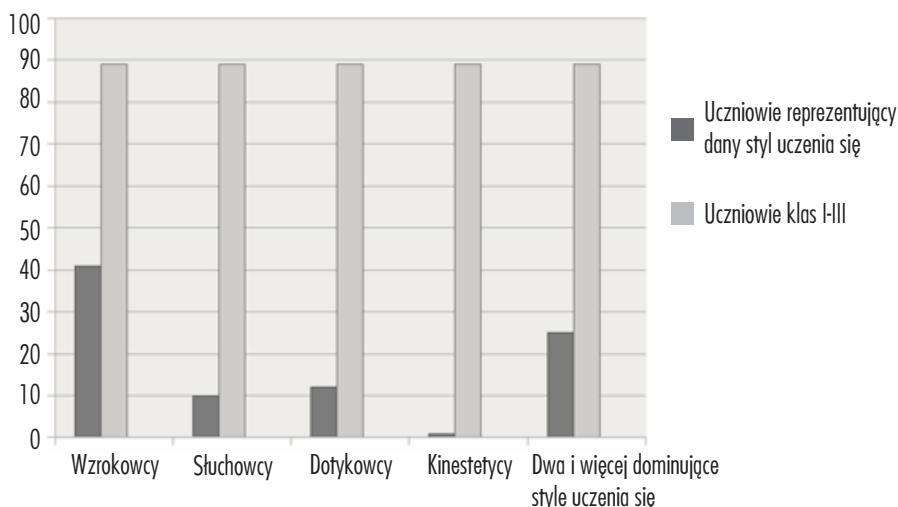
Łącznie wśród 89 respondentów zostało zbadanych 46 chłopców i 43 dziewczynki.

Rys. 3. Podział klas ze względu na płeć

Style uczenia się uczniów w klasach I-III w świetle badań własnych

Poprosiłam uczniów o zaznaczenie zdań, które ich dotyczą, w celu zbadania preferowanych stylów uczenia się wśród uczniów. Po przeanalizowaniu ankiet wyłoniły się następujące style uczenia się: wzrokowcy, słuchowcy, dotykowcy, kinestetycy oraz uczniowie, którzy nie mają określonego dominującego stylu uczenia się. Z badania określającego styl uczenia się wynika, że 46% osób zbadanych to wzrokowcy i stanowią oni dominującą grupę wśród badanych uczniów. Na drugim miejscu znajdują się uczniowie, którzy nie mają jednego dominującego stylu uczenia się – aż 28% respondentów. Na trzecim miejscu są dotykowcy – 14% wśród uczniów klas I-III, na czwartym miejscu słuchowcy – niewiele mniej, bo 11% ogółu badanych. Ostatnie miejsce zajmują kinestetycy – 1% uczniów poddanych badaniu.

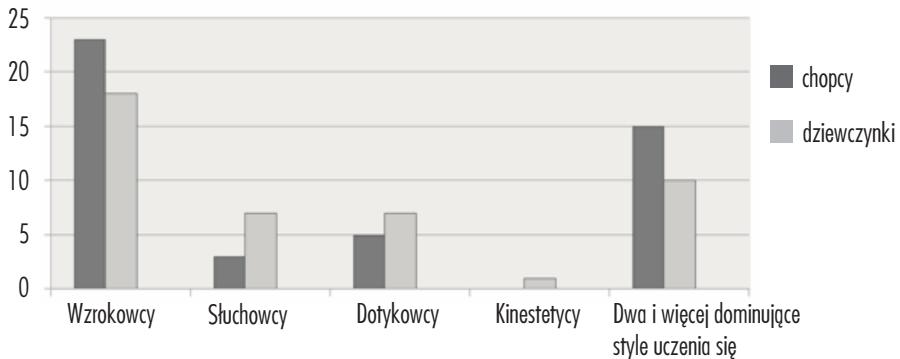
Rys. 4. Uczniowie klas I-III preferujący styl uczenia się

Wśród uczniów niedeklarujących jednego dominującego stylu uczenia się można wyróżnić dwa i więcej style uczenia się, takie jak: wzrokowcy i słuchowcy; słuchowcy i dotykowcy; kinestetycy i wzrokowcy; wzrokowcy, słuchowcy i dotykowcy. Ta grupa uczniów stanowi 28% badanych respondentów. Okazało się, że uczniowie prezentujący dwa i więcej dominujące style uczenia się w klasach I-III to wzrokowcy i słuchowcy, i to oni stanowią 68% uczniów preferujących dwa i więcej style uczenia się, zaś wśród uczniów klas I-III to 17 osób. Na drugim miejscu są słuchowcy i dotykowcy – 4 uczniów klas I-III, oraz na trzecim miejscu są: kinestetycy i wzrokowcy – 2 uczniów klas I-III, oraz wzrokowcy, słuchowcy i dotykowcy – 2 uczniów klas I-III.

Rys. 5. Liczba uczniów prezentujących dwa i więcej dominujące style uczenia się w klasach I-III

Na podstawie wyników można stwierdzić, że wśród chłopców i dziewczynek jest jeden jasno określony dominujący styl uczenia się: wzrokowcy. Wśród uczniów klas I-III deklaruje go 23 chłopców i 18 dziewczynek. Najmniej liczną grupę stanowią osoby identyfikujące się jako kinestetycy – 1 dziewczynka.

Rys. 6. Porównanie liczby chłopców i dziewczynek preferujących dany styl uczenia się w klasach I-III

Dzięki przeprowadzonym badaniom udało mi się odpowiedzieć na postawiony problem główny pracy

- P₆: Jakie style uczenia się deklarują uczniowie klas I-III?

Uczniowie klas I-III deklarują następujące style uczenia się:

- wzrokowcy;
- słuchowcy;
- dotykowcy;
- kinestetycy;
- wzrokowcy i słuchowcy;
- słuchowcy i dotykowcy;
- kinestetycy i wzrokowcy;
- wzrokowcy, słuchowcy i dotykowcy;

oraz na problemy szczegółowe:

- P₁: Jaki dominujący styl uczenia się występuje wśród uczniów klasy I? Z badań wynika, że dominującym stylem uczenia się uczniów klas I jest styl wzrokowy.
- P₂: Jaki dominujący styl uczenia się występuje wśród uczniów klasy II? Wśród uczniów drugiej klasy dominującym stylem uczenia się jest styl wzrokowy.
- P₃: Jaki dominujący styl uczenia się występuje wśród uczniów klasy III? Dominującym stylem uczenia się wśród uczniów klas trzech jest styl wzrokowy.
- P₄: Który ze stylów uczenia się prezentują najczęściej dziewczynki w klasach I-III? Najczęściej wśród uczniów klas I-III dziewczynki prezentują styl wzrokowy.
- P₅: Który ze stylów uczenia się prezentują najczęściej chłopcy w klasach I-III? Chłopcy najczęściej prezentują styl uczenia się wzrokowy.

Oczekiwania badawcze a rezultat badawczy

Podjęty przeze mnie temat w pracy badawczej: style uczenia się uczniów klas I-III okazał się przyjemny, zaskakujący i złożony. Analiza przeprowadzonych autorskich badań ukazała, że tylko 1 hipoteza się potwierdziła. Badani uczniowie klas I-III byli w większości chłopcami. Przeprowadzone badania wykazały, że dominującym stylem uczenia się chłopców i dziewczynek w klasach I-III jest styl uczenia się: wzrokowy. Okazało się również, że u uczniów klas I-III występuje nie tylko jeden dominujący styl uczenia się, ale także dwa i więcej. Z przeprowadzonych badań wynika, że uczniowie z badanych klas deklarują 8 stylów uczenia się. Ciekawą kwestią jest to, że wśród zbadanych uczniów: występuje tylko 1 kinestetyk (dziewczynka w klasie I) oraz że w klasie III 60% uczniów preferuje styl uczenia się wzrokowy. Jest to istotny wynik ze względu na transmisyjny charakter organizacji procesu kształcenia. Również interesujący okazał się fakt, że jedynie w klasie II dominującym stylem uczenia się jest styl dotykowy (w innych jest to styl wzrokowy). Klasa wyróżnia się na tle innych badanych. Wśród uczniów z badanych klas występują odmienne style uczenia się, co ukazuje, że każda klasa jest zupełnie inna mimo na przykład takiego samego wychowawcy, jak w klasie II i III.

Implikacja badań dla praktyki edukacyjnej

Przeprowadzone badania wpisują się w nurt analiz dotyczących procesu uczenia się i podnoszenia jego efektywności oraz doskonalenia własnego warsztatu pracy ucznia. Wytarczają nowe ścieżki dla refleksji nad pedagogią nauczyciela. Wnioski wypływające z przeprowadzonych badań są użyteczne dla rodziców i nauczycieli w kontekście lepszego poznania ucznia pod kątem preferowanego stylu uczenia się.

Przeprowadzone badania mogą przyczynić się do zwiększenia wydajności procesu uczenia się uczniów. Badania mogą przynieść wiele korzyści nie tylko dla uczniów z badanych klas, ale w wyniku transferu wiedzy ułatwić zindywidualizowaną pomoc nauczyciela w pracy z dzieckiem, jak i z całą klasą. Mogą też przyczynić się do polepszenia relacji rodzic – dziecko, jeśli chodzi o pomoc w nauce lub organizowanie procesu uczenia się w domu.

Wskazówki z badań dla podniesienia jakości procesu uczenia się

Zaproponowanie rodzicom i nauczycielom wskazówek dla podniesienia jakości procesu uczenia się w preferowanych przez uczniów stylach uczenia się może przyczynić się od odpowiedniego wykorzystania tej wiedzy w procesie uczenia. Jeśli zarówno rodzice, jak i nauczyciele skorzystają z tych podpowiedzi, to można mieć nadzieję, że uczniowie będą w lepszy, szybszy sposób przyswajając nowe wiadomości i umiejętności zgodnie z ich stylem uczenia się. Nie da się tego robić stale w odniesieniu do wszystkich uczniów, dlatego należy zadbać o to, by w programie nauczania regulamie uwzględnić wszystkie style. Jeśli nauczyciele skorzystaliby z tych wskazówek, byłiby zdumieni, że uczniowie lepiej i szybciej się uczą.

Poniżej przedstawiono przykład dwóch szkół, gdzie wyraźnie widać, co można by osiągnąć, gdyby połączono wspaniałe możliwości badawcze z dobrze przystosowaną klasą i nowatorskim nauczycielem, oraz postawą nauczyciela, który uznaje każde dziecko za uzdolnione:

- Key Elementary School w Indianapolis oparte niemal całkowicie na zasadach Howarda Gardnera. Dzieci mają okazję tak rozwijać wszystkie rodzaje inteligencji. Uwzględniane są tam wszystkie style uczenia się, myślenia;
- New City School w St. Louis w stanie Missouri – prowadzone są lekcje na zasadach uwzględniających różne rodzaje inteligencji.

Należy wykorzystać najnowszą wiedzę w szkole, po to by kreować proces uczenia się, aby najbardziej optymalnie wspierał rozwój każdego ucznia (Dylak, 2013).

Rób to stylowo

Podsumowując, edukacja wczesnoszkolna to bardzo ważny etap w życiu każdego człowieka. Jest to swojego rodzaju fundament do konstruowania piramidy dalszych osiągnięć edukacyjnych, dlatego tak ważne jest poznanie na tym etapie edukacji swojego sposobu uczenia się i wspieranie m.in. w ten sposób własnego

rozwoju. Ze sposobem uczenia się wiąże się nasz styl funkcjonowania – to, jakimi kanałami odbieramy świat, decyduje często o naszych działaniach. Na etapie edukacji wczesnoszkolnej warto wspierać uczenie się dziecka, łącząc znajomość dominującego stylu uczenia się z pozostałymi elementami tego procesu. Nie tylko uczeń, ale także nauczyciel może odpowiednio dostosować metody pracy w procesie uczenia się i lepiej organizować warunki uczenia, które sprzyjają określonym stylom. Znając preferowany sposób odbioru informacji, można lepiej dotrzeć do drugiego człowieka, zatem można zbudować bardziej stabilne podstawy pracy z uczniem.

Organizowanie środowiska uczenia się uczniów ma ogromne znaczenie. „Nauczyciele i osoby prowadzące szkolenia również mogą wyciągnąć z tych badań ważne wnioski – analizujcie styl uczenia się każdego ucznia i dostosujcie do niego swój styl nauczania” (Dryden, Vos, 2003, s. 365). Oczywiście nie da się tego robić stale w odniesieniu do wszystkich uczniów, dlatego należy zadbać o to, by w programie nauczania regularnie uwzględnić wszystkie style uczenia się uczniów.

Złoty czas

„Znaleźć się w odpowiednim miejscu o odpowiednim czasie.” Takim cytatem pozwolę sobie podsumować moją przygodę ze studiami I stopnia. Warto wykorzystać czas, który i tak poświęcamy sobie, na to by poświęcić go i innym. Przeprowadzając pierwsze swoje badania, postanowiłam, że nie będą służyć one tylko do pracy licencjackiej, chciałam, by były pożyteczne i stały się inspiracją do działań dla innych. Wyniki własnych badań przeszły moje oczekiwania, ukazały oddziaływanie współczesnego wychowania. Styl wzrokowcy stał się dominujący w mojej grupie badanej. Poprzez poznanie przeze mnie stylów uczenia się uczniów klas I-III udzieliłam informacji wychowawcom, dzięki czemu przy pomocy moich wskazówek będą mogli lepiej zorganizować proces uczenia się, jeśli wykorzystają tę wiedzę. Czasami oczekujemy pomocy, jednak by ona nadeszła, musimy zacząć od siebie i podać komuś pomocną dłoń. Często mnożą się pytania i wątpliwości u nas dorosłych, a tym bardziej u dzieci. To nieoceniona pomoc dorosłego może mu wyprostować drogę do zdobycia tego świata.

Badania stały się dla mnie motywacją do dalszych poszukiwań badawczych, które mogłyby mieć znaczenie w uczeniu się podczas edukacji wczesnoszkolnej. Wiedzę zdobytą podczas studiów oraz w szczególności tę podczas pisania tej pracy wykorzystam do realizacji swoich zawodowych celów. Wierzę w pomysłowość polepszenia procesu uczenia się uczniów, dzięki znajomości stylów uczenia się, jakie będą preferować. Pragnęłabym zorganizować w najlepszy możliwy sposób proces uczenia się dzięki tym informacjom. Chciałabym optymalnie wspierać i kierować rozwojem ucznia.

Bibliografia

Publikacje książkowe:

- Bruner J.S. (2006). *Kultura edukacji*. Kraków: Universitas.
Cottrell S. (2007). *Podręcznik umiejętności studiowania*. Poznań: Zysk i S-ka.

- Dryden G., Vos J. (2003). *Rewolucja w uczeniu*. Poznań: Zysk i S-ka.
- Dylak S. (2013). *Architektura wiedzy w szkole*. Warszawa: Difin.
- Filipiak E. (2012). *Rozwijanie zdolności uczenia się. Z Wygotskim i Brunerem w tle*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Honore C. (2011). *Pod presją. Dajmy dzieciom święty spokój*. Warszawa: Drzewo Babel.
- Ledzińska E., Czemiawska M. (2011). *Psychologia nauczania*. Warszawa: Wyd. Naukowe PWN.
- Linksman R. (2001). *W jaki sposób szybko się uczyć?* Warszawa: Świat Książki.
- Lisicki M., Skura M. (2012). *Na progu. Ile w dziecku ucznia, a w nauczycielu mistrza? O co chodzi w pierwszej klasie?* Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Mietzel G. (2002). *Psychologia kształcenia*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Nowy leksykon PWN* (1998). Warszawa: Wyd.o Naukowe PWN.
- Pielach P. (2012). *Wzrokowcy i słuchowcy, czyli style uczenia się*. Zaczepnięte 5 stycznia 2015. Strona internetowa <http://nastolatek-i-zdrowie.wieszjak.polki.pl/dojrzewanie/295317,2,Wzrokowcy-i-sluchowcy-czyli-style-uczenia-sie.html>
- Taraszkiewicz M., Rose C. (2006). *Atlas efektywnego uczenia (się)*. Warszawa: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.

Prace nieopublikowane

- Rambowicz I. (2015). *Style uczenia się uczniów w klasach I-III*. Praca licencjacka. Bydgoszcz.

Źródła internetowe:

- <http://www.oecd.org/edu/cei/innovativelearningenvironments.htm>. Zaczepnięte 1 września 2015.
- Pielach P. *Wzrokowcy i słuchowcy, czyli style uczenia się*. Zaczepnięte 1 września 2015. Strona internetowa <http://nastolatek-i-zdrowie.wieszjak.polki.pl/dojrzewanie/295317,2,Wzrokowcy-i-sluchowcy-czyli-style-uczenia-sie.html>

Summary

Learning styles of 1-3 grade pupils

The article is a BA thesis study report. The aim of the study was to investigate the declaration of pupils in grades 1-3 on the presented learning styles. The study was carried out using the method of diagnostic survey. The questionnaire helped to identify the preferred learning style of the subjects and answer the research questions concerning the prevalence of learning styles among pupils. In my research work independent and dependent variables were used. The article presents a review of selected issues concerning learning styles. It outlines the types and characteristics of learning styles and shows the way to identify pupils' own learning style and the importance of learning styles for the organization of the educational environment. The analysis of empirical material resulted in formulating conclusions, which may be useful for parents and teachers to improve the learning process. The research results can help to make pupils' learning process more efficient.

Keywords: early education, organization of educational environment, learning, learning styles, early childhood education